

Список використаних джерел:

1. Кісь О. Моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні [Електронний ресурс] / О. Кісь // *І* : незалежний культурологічний часопис. – 2003. – № 27. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/kis.htm>
2. Liddicoat, A. J. (2011). Feminist language planning. *Current Issues in Language Planning* 12(1): 1–7. doi:10.1080/14664208.2011.548314
3. Безпояско, Олена Костянтинівна. Граматика української мови. Морфологія : підруч. для студ. філол. ф-тів вузів / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – Київ: Либідь, 1993. – 334 с.
4. Архангельська А. М. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиція і сучасність // *Мовознавство*. – 2013. – № 6.
5. Тараненко О. О. Словотворення української мови в аспекті її сучасних системно-нормотворчих тенденцій (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) // *Мовознавство*. – 2015. – № 1.
6. Брус М. П. Словотвірна термінологічна база фемінітивної підсистеми української мови // *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. – Донецьк : Донецький національний університет, 2011. – № 23.
7. Архангельская А. Сексизм в языке: Мифы и реальность. – Оломоуц, 2011. – 328 с.
8. Семенюк С. Формування словотвірної підсистеми назв самиць у новій українській мові // *Українська мова*. – 2012. – № 1.

Турчак Л.І.

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
Київський національний університет культури і мистецтв*

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ 1990-Х РОКІВ

Наукова діяльність є невід'ємною частиною суспільства, важливою складовою. Наука – одна з форм суспільної свідомості, що дає об'єктивне відображення світу; система знань про закономірності розвитку природи і суспільства та способи впливу на навколишній світ [2, с. 586].

Стан науки відображає процеси розвитку суспільства, економічну, політичну ситуацію. Трансформації в суспільстві мають своє відображення не лише у науці а і культурі, зокрема у сфері мистецтва. Такі зміни можна прослідкувати в Україні наприкінці ХХ століття.

Загально визнано, що мистецтво являє собою надзвичайно складне соціокультурне явище. Про це свідчить, зокрема велика кількість визначень: як форма суспільної свідомості; як засіб самовираження; як засіб комунікації; як галузь вираження естетичного відношення людей до довкілля і т. д. і т. п.

Проте реально, практично, конкретно мистецтво існує як невід'ємна складова частина суспільного організму на певному історичному етапі його функціонування [1, с. 30].

Цілком природно, що із перемінами в суспільстві відбулися відповідні зміни в мистецтві, художній культурі, зокрема в образотворенні. Виникла так звана «перехідна ситуація». Зміна творчих пріоритетів, «новий» соціокультурний контекст, в якому почало існувати українське мистецтво, спричинило появу досліджень, котрі стосуються різних аспектів.

У зв'язку з цим виникли концепції, автори яких дають різну оцінку подій, що відбулися і відбуваються в образотворчому мистецтві. Такими є дослідження Г. Скляренко, М. Криволапова, О. Федорука, О. Голубця, О. Петрової, М. Протас, З. Чегусової, Т. Кара-Васильєвої, О. Роготченка, І. Міщенко, В. Сидоренка, Н. Булавіної, О. Сидора-Гібелинди, О. Сом-Сердюкової, Г. Вишеславського та ін.

Мистецтвознавці, соціологи, історики досліджують образотворче мистецтво в різних його «іпостасях»: візуальне мистецтво, візуальні практики (В. Сидоренко, М. Протас та ін.), медіамистецтва та новітні технології (О. Чепелик, О. Соловійов, Г. Вишеславський та ін.), сучасне, актуальне мистецтво (Н. Булавіна, Г. Скляренко, О. Петрова, В. Бурлака, Л. Турчак та ін.).

Дослідники довели актуальність питання сучасного мистецтва в умовах кардинальних змін в суспільстві.

Досліджувався також вплив тоталітарної системи СРСР на культуру України. Переважна більшість наголошувала на негативному впливові радянської системи.

Доктор мистецтвознавства О. Голубець переконаний, що мистецтво довгі роки не було об'єктом неупереджених досліджень. Одна з причин тому – відсутність у межах тоталітарного суспільства традицій принципової критики, повсюдне домінування «захвалювальних» і так званих «позитивних» матеріалів [4, с. 7]. Негативно оцінюють культурну спадщину України й інші дослідники. Доктор філологічних наук Г. Вервес найбільшою втратою «нашої культури» вважає «втрату

відчуття національної ідентичності («тожсамості»), удар по якій був заподіяний (як народові з селянським менталітетом) колективізацією і голодомором» [3, с. 106]. І. Дзюба вважає, що: «українська національна культура зазнала глибоких спотворень під тиском тоталітаризму, набула рис ущербності й навіть приреченості» [5, с. 16–20].

Соціолог О Семашко, розглядає українську культуру «в умовах нової соціальної реальності», зазначав, що в радянський період, переважало суто прагматичне, технократично артикульоване ставлення до культури, а сама культура досягала такого рівня «заідеологізованості», що її часто-густо й не відрізняли від ідеології [7].

Саме тому 1990-ті роки стали періодом трансформацій не лише в політичній, економічній а і в культурній сфері.

У культурно-мистецькому житті України кінця ХХ – початку ХХІ ст. можна виділити два періоди: кінець 1980-х початок – 1990-х рр., який характеризується зникненням стилістичних заборон, появою «нових» форм, видів та засобів створення мистецтва, появою «нової хвилі»; середина 1990-х – початок 2000-х рр., коли в мистецтві відбулась «адаптація» постмодерністських течій, продовжуються творчі пошуки, українське мистецтво виходить на міжнародний художній простір завдяки участі митців у міжнародних акціях, симпозіумах, бієнале.

Живопис, графіка, скульптура, декоративне мистецтво збагатилися сучасними темами, сюжетами, образами, набули нових ознак. У творах живопису все частіше використовують фото-, відеопроєкти. Графічне мистецтво змінило агітаційний плакат на рекламний, графічний дизайн, нет-арт, Інтернет, частково витіснили колись популярну книжкову графіку. Скульптура набула нових ознак, замість прославляння героїчного минулого стає актуальним філософський підтекст, експерименти з формою та пластичними матеріалами тощо. Декоративне мистецтво позбавилось ознак утилітарності, все частіше виконує естетичну функцію. Часто ці види мистецтва поєднуються один з одним у мистецьких проєктах. Мистецтво набуває ознак епатажності, емоційності, філософського глумачення змісту твору.

Художній процес періоду незалежності України засвідчив жанрову, тематичну та стилістичну розмаїтість, на це вплинули суспільно-політичні чинники: вивільнення від ідеологічного тиску однієї партії, так зване «повітря свободи» сприяло свободі творчості, надихнуло на самовиявлення митців, творчі експерименти. Поряд з цим зникли будь-

які заборони й стилістичні обмеження, «єдина лінія контролю» з боку держави, змінилась «абсолютною творчою свободою».

Кінець ХХ століття позначений здобуттям Україною державної незалежності, що призвело до національного самовизначення та поступової інтеграції у світовий культурний простір. Сучасний стан розвитку суспільства характеризується зростанням етнічної свідомості народу, значним інтересом до вітчизняної культури, що відстежується на прикладі творів різних видів мистецтва [6, с. 171].

Українські митці мають змогу представити проекти на світових виставках, таких як Бієнале в Венеції, Документа в Німеччині та ін. Це нові можливості для презентації української культури і мистецтва за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Безклубенко С. Д. Всезагальна теорія та історія мистецтва / С. Д. Безклубенко. – К., 2003. – 261 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К. ; Ірпінь: ВТФ Перун, 2004 – 1140 с.
3. Вервес Г. Українці на рандеву з Європою / Г. Вервес ; Ін-т історії України НАН України. – К., 1996. – 120 с.
4. Голубець О. Між свободою та тоталітаризмом. Мистецьке середовище Львова другої половини ХХст. : монографія / О. Голубець. – Львів, 2001. – 176 с. : іл.
5. Дзюба І. Проблеми культури в незалежній Україні / І. Дзюба // Пам'ятки України. Історія та культура. – 1997. – № 2. – С. 16–20.
6. Кара-Васильєва Т. Декоративне мистецтво України ХХ ст. У пошуках «великого стилю» / Т. Кара-Васильєва, З. Чегусова ; [гол. ред. В. Куценко]. – К. : Либідь, 2005. – 280 с. : іл.
7. Культурне відродження в Україні / [М. М. Алексівець, М. М. Більчук, М. С. Бойко та ін.]. – Львів : СП Астериск, 1993. – 218 с.